

DEURNIEN ONTSLOTEN IN ANTWERPEN - BORGERHOUT

Op 1 april van dit jaar brachten onze werkgroepleden M.C.Cadéo, A. van der Sluys en schrijver dezes een bezoek aan de ontsluitingen in het Anversion te Berchem. Hier ter plaatse was de toestand nog redelijk, maar deze werken raken wel op hun eind. Veel interessanter was echter dat de werken voor de autoweg E 3 zich over aanzienlijke afstand hadden uitgebreid in noordelijke richting,

in de gemeenten Borgerhout en Deurne. Het gaat hier om de aanleg van een aantal viaducten en het opruimen van de oude Antwerpse stadswallen. De bouw van de viaducten is reeds in een vergevorderd stadium, zodat moet worden aangenomen, dat de ontsluitingen ter plaatse reeds drie à vier maanden bestonden. Hoogst merkwaardig is dan ook het feit dat nu pas bleek dat in deze ontsluitingen de Zanden van Deurne te zien zijn. Deze vindplaats is meerdere malen door leden van de Werkgroep bezocht, maar nog nimmer bereikte ons het bericht dat daar iets goks zat. Iets wat voor onze werkgroep nu niet bepaald een visitekaartje genoemd mag worden. Let U toch vooral goed op als ergens een ontsluiting is, ook al zitten er ogenschijnlijk geen schelpen in de laag !!! De werkgroep stelde zich niet ten doel een ontzagelijke hoeveelheid schelpen te vergaren !

Om kort te zijn: tussen Stenenbrugh en de Turnhoutse Baan wordt een viaduct gebouwd. Ter plaatse is een bouwput van ca. 4 à 5 meter diepte aanwezig waarin op sommige punten (MAAR NIET LANG MEER !) wordt gegraven. Onder een vrij dikke en schelprijke Scholde-afzetting komt een lichtgroenachtig slibvrij zand voor, vol met nestjes kwartszand. Dit zand is 1 à 2 meter dik en niet overal in de put aanwezig, maar het wordt naar het noorden snel dikker. Dit zijn de Zanden van Deurne (boven-mioceen). Hieronder ligt Anversien: zwartachtige kleifige zanden met veel *Glycymeris*.

De Zanden van Deurne zijn op het eerste gezicht schelploos, maar een blik dichtbij toont vele bryozoönkolonies. Deze fauna is zeer rijk en zelfs voor een bryozoönhater beslist zeer boeiend. Maar behalve dit wordt de toeschouwer al snel omgegoosd door de schelpen gowaar, waaronder in eerste instantie fraaie exemplaren van *Chlamys clavata*. De laag is zowel verticaal als horizontaal zeer variabel. Enig rondkijken leert dan ook snel dat hier en daar laagjes *Terebratula* voorkomen, waaronder zeer grote (tot 8,5 cm !); op een andere plaats zitten weer meer *Isocardia*, elders weer *Cyprina*. Een laag met *Chlamys angelonii* komt iets algemener voor, ongeveer 1 meter boven de basis van de laag, samen met zandsteenbrokken, grind en haaietanden. Het zand is alleen droog zeefbaar en dan nog zeer voorzichtig. Alles is buitengewoon slecht geconserveerd. Het zeefsel levert echter aardig materiaal op: *Lingula dumortieri*, *Limopsis*, *Astarte radiata*, *Abra*, *Anomia squamula*, verschillende soorten *Nucula*, veel *Lima*, veel *Mytilidae*; verder *Echinocyamus*, *Lepas* en *Balanus*, naast geregeld enkele haaietanden: *Carcharodon megalodon*, *Oxyrhina hastalis*, *O. escheri*, *Odontaspis vorax*, *Lamna cattica*, *Raja* en *Trygon*.

De Zanden van Deurne zijn scherp gescheiden van de Zanden van Antwerpen; de grens is in de ontsluiting zichtbaar. Soms is een basisgrind aanwezig met haaietanden en walvisbotten, maar vreemd genoeg bevat dit basisgrind geen overblijfselen uit het Anversien, maar uitsluitend uit het Deurnien (*Oxyrhina escheri*). De fauna van de Zanden van Deurne is volkomen anders dan die van de Zanden van Antwerpen.

De Zanden van Deurne zijn slechts zeer zelden ontsloten. Een kijkje ter plaatse

is zeker de moeite waard. Maar ik moet U wel voor telcursstellingen waarschuwen, als U er alleen heengaat om veel en mooie schelpen te verzamelen. Veel verpakkingsmateriaal en zeer veel watten kunnen U van pas komen. De ontsluiting is zeer beperkt. Denkt U ook aan mensen die nog na U komen ?

Het meest noordelijke werk van de E 3 is op het ogenblik in Deurne, begrensd door het Nieuw Lobroek Dok, de Ten Eck Hovelei, het station van Zurenberg en de begraafplaats van Deurne. Waar U moet zijn is een smalle gleuf, bijna bij het Sportpaleis en het slachthuis. Hier is onder 5 m dikke schelphoudende Zanden van Kattendijk Zanden van Deurne aanwezig, gescheiden door een laag zandsteen en walvisbotten. De Zanden van Deurne bestaan hier uit grover zand en zijn nog minder schelphoudend, maar beter geconserveerd.

Mocht U ter plaatse nog meer graafwerken zien, dan hoopt het bestuur dit spoedig te vernemen, eventueel met stratigrafische bijzonderheden.

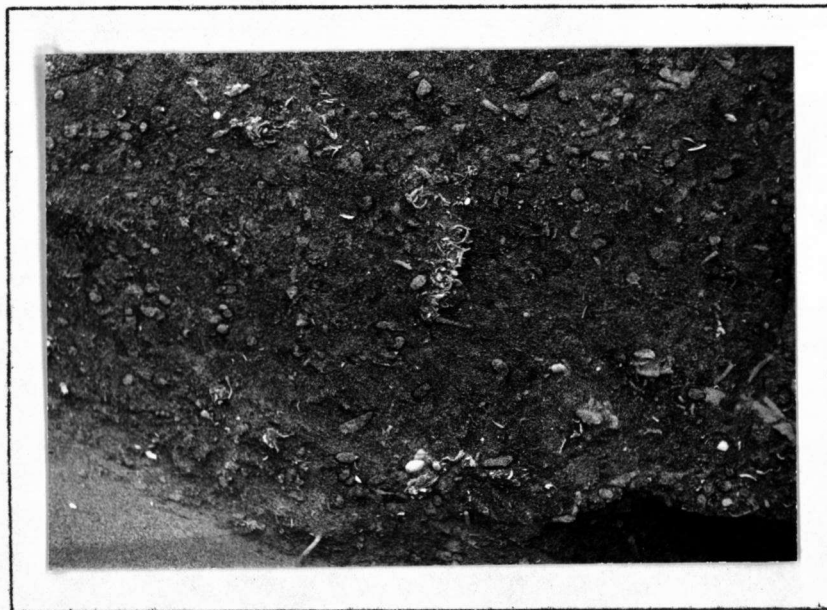
Ik wens U veel succes !

M. van den Bosch, Den Haag

ZIE VOOR MEER BIJZONDERHEDEN OVER HET DEURNIEN HET ARTIKEL OP PAGINA 45

foto: M.C.Cadée,
Alphen a.d.Rijn.

Afdruk en dia
aanwezig in ar-
chief W.T.K.G.

COPYRIGHT CADEE

ANTWERPEN - BORGERHOUT, APRIL 1967

MIOCEEN, ZANDEN VAN DEURNE, DETAIL

VERGROTINGEN VAN DEZE FOTO OP HET FORMAAT 13 x 18 cm ZIJN VERKRIJGBAAR TEGEN BETALING VAN FL. 1,50 OP HET GIRONUMMER VAN DE W.T.K.G. (Zie p. 24)
EVENEENS VERKRIJGBAAR ZIJN FOTO'S VAN HET MIOCENE PROFIEL VAN DE ONTSLUITING ANTWERPEN, PLOEGSTRAAT.